

l'ermita de la mare de déu del fau

per
JOAQUIM GIRONELLA

El districte municipal d'Albanyà es troba situat al N.O. de la ciutat de Figueres, de la qual dista 23 quilòmetres. Té aproximadament un cens de 200 habitants i com agregats, el qui fou municipi de Bassegoda i els llocs de Carbonils, els Horts, Molí de Dalt i Molí de Baix.

La situació del poble és molt pintoresca. La seva vall és notablement atractiva, dominant el verd dels seus petits prats i dels seus extensos boscos, a la vegada com sumergit entre les aspres fondalades que l'envolten.

El terreny és sumament abrupte, essent abundant els seus boscos, poblats especialment d'alzines i de pins, que antany proporcionaven molt de treball principalment en l'elaboració del carbó vegetal i també se'n treia molta fusta. La terra de conreu hi escasseja força, collint-hi patates, una mica de cereals i de llegums.

La seva església parroquial és dedicada a Sant Pere. És romànica, d'una sola nau de volta de canó. Té la forma i està acabada amb tres absis, més gran el central i de menys dimensions els laterals, sobresortint els tres senzillament a l'exterior. La portada és constituïda per uns arcs en degradació i sobre d'ells s'hi obre un finestral molt esvelt. El campanar sobre la mateixa façana, és format per una edificació robusta, de forma quadrada, amb grans obertures.

Sant Cristòfor dels Horts

D'aquesta església se'n fa esment que, en l'any 954 era possessió del monestir de Sant Pere de Roda. Era un notable exemplar de l'arquitectura romànica del segle XI, si bé el seu estat és lamentable. La façana s'ha enderrocat i les parets estan descalçades. Té la volta apuntalada, presentant dos arcs remarcables.

Sant Feliu de Carbonills

Sobre un petit replà rodejat de boscos, es troba l'església de Sant Feliu de Carbonills, a uns 600 metres d'alçària. Fou parròquia pròpia i independent fins al segle XIV. Es troba força enderrocada i últimament ha baixat un tros del campanar d'espada i del sostre. Tot el que resta està en molt mal estat.

La Mare de Déu del Fau

Centrem aquest modest treball al santuari o ermita de la Mare de Déu del Fau, que antany havia estat objecte d'una gran devoció.

Sobre un punxegut pic s'hi aixeca a una alçària de 900 metres, l'ermita de Nostra Dona del Fau, coneguda popularment per la Mare de Déu de les **alades** i també de les **formigues**. El motiu d'aquest sobrenom no deixa d'ésser molt curiós. Resulta que el dia de la Nativitat de la Mare de Déu (8 de setembre), antany s'hi havia celebrat una romeria que era molt concorreguda i, en aquesta diada, eren milers les formigues alades

Gravat de la Mare de Déu del Fau

que anaven a morir dintre de la nau de la capella. La veritat és que, generalment en entrar aquest dia, a la capella, era extraordinari el nombre de formigues que es veien mortes sobre el paviment, les quals augmentaven encara més en acabar la missa solemne. Possiblement atretes per la llum de les candeles, l'olor de l'encens i l'aglomeració de gent, es precipitessin en el petit temple, on anaven a cercar la mort per l'asfíxia o pel fenomen que fos. En temps molt reculats, les gents senzilles d'aquells verals ho atribuïen a un miracle.

És una capella romànica del segle XII que havia pertangut a la jurisdicció parroquial de «les set parròquies dels Horts». El rector vivia en la seva hosteria.

Per un document datat a Perpinyà el 24 d'abril de 1407, el Vicari general del papa Luna (Benet XIII), Guillem Mariner, atorgà indulgències als devots que donaven almoines per a la reconstrucció de la capella de «Santa Maria del Fau», caiguda en part, a la qual, diu, «acut gran multitud de fidels». La mateixa gràcia torna a ésser concedida pels bisbes Dalmau de Mur, el 1415 i Bernat de Pau, el 1438, fent-se constar aleshores que la dita capella pertanyia a la parròquia de Carbonills.

Havia gaudit d'una gran veneració, especialment per aquells verals, essent molt invocada pels matrimonis que desitjaven tenir fills, a

l'hora del part, pels caminants i vianants i pels malalts i agonitzants. Una estrofa dels seus goigs, diu així:

**Ens es poble de Carbonills,
Fontfreda, Horts i Vilars,
tots los anys os venerem
en vostra Nativitat:**

**Per que siam recorreguts
en nostres necessitats.
Guardau-nos de llamp y pedra
i del poder infernal.**

També la veu popular deia que les donzelles casadores que buscaven trobar marit, invocaven la Mare de Déu del Fau i a la vegada cantaven aquesta mena de corrandà:

**Mare de Déu del Fau
doneu-me un marit si us plau;
sigui tinyós, sigui ronyós,
mentre ens podem casar els dos.**

L'antiga imatge fou destrossada l'any 1936 i una de nova, reproducció aproximada de l'antiga fou reposada el dia 8 de setembre de l'any 1948, amb gran concurrència de devots. Fou beneïda en el mas «La Trilla», situat als envolts de l'ermita, essent rector d'Albanyà, mossèn Xavier Arnau. La imatge fou portada a espatlles d'alguns devots per aquells corriols i viaransys, des de l'esmentat mas de «La Trilla» fins a l'ermita del Fau, on va quedar dipositada per a la veneració dels seus molts devots.

El despoblament dels masos d'aquella part muntanyosa, fins al punt que creiem que no en queda ni un d'habitat, ha fet que s'hagi anat descuidant l'estat de l'ermita i, actualment encara que hi hagi la imatge, l'estatgeria es troba completament arruïnada i quant a l'ermita el seu estat és molt deficient i, si bé la teulada encara sembla que aguanta, ha caigut un tros d'espaldanya del petit campaneret, que ha malmès una mica una part de la teulada.

És lamentable, doncs, que una ermita que endemés de la seva antigor i un cert mèrit artístic, unit a la devoció de què antany havia gaudit, es trobi completament abandonada. Al nostre modest entendre, ara que afortunadament tantes obres de restauració es venen fent, dedicant-hi una gran atenció la Diputació provincial, que aquesta Corporació amb l'ajuda econòmica del Bisbat i del municipi d'Albanyà i àdhuc d'alguns altres dels voltants, s'emprenqués la tasca de la restauració de l'ermita i així pogués tornar a fer revivre aquell ajust o romeria que tanta gent aplegava en la diada del 8 de setembre, puix mantenir i guardar les nostres tradicions no solament és fer una tasca ben meritòria, sinó que, també, es fan sobresortir les millors característiques dels nostres pobles rurals, sempre tan atractives i interessants.